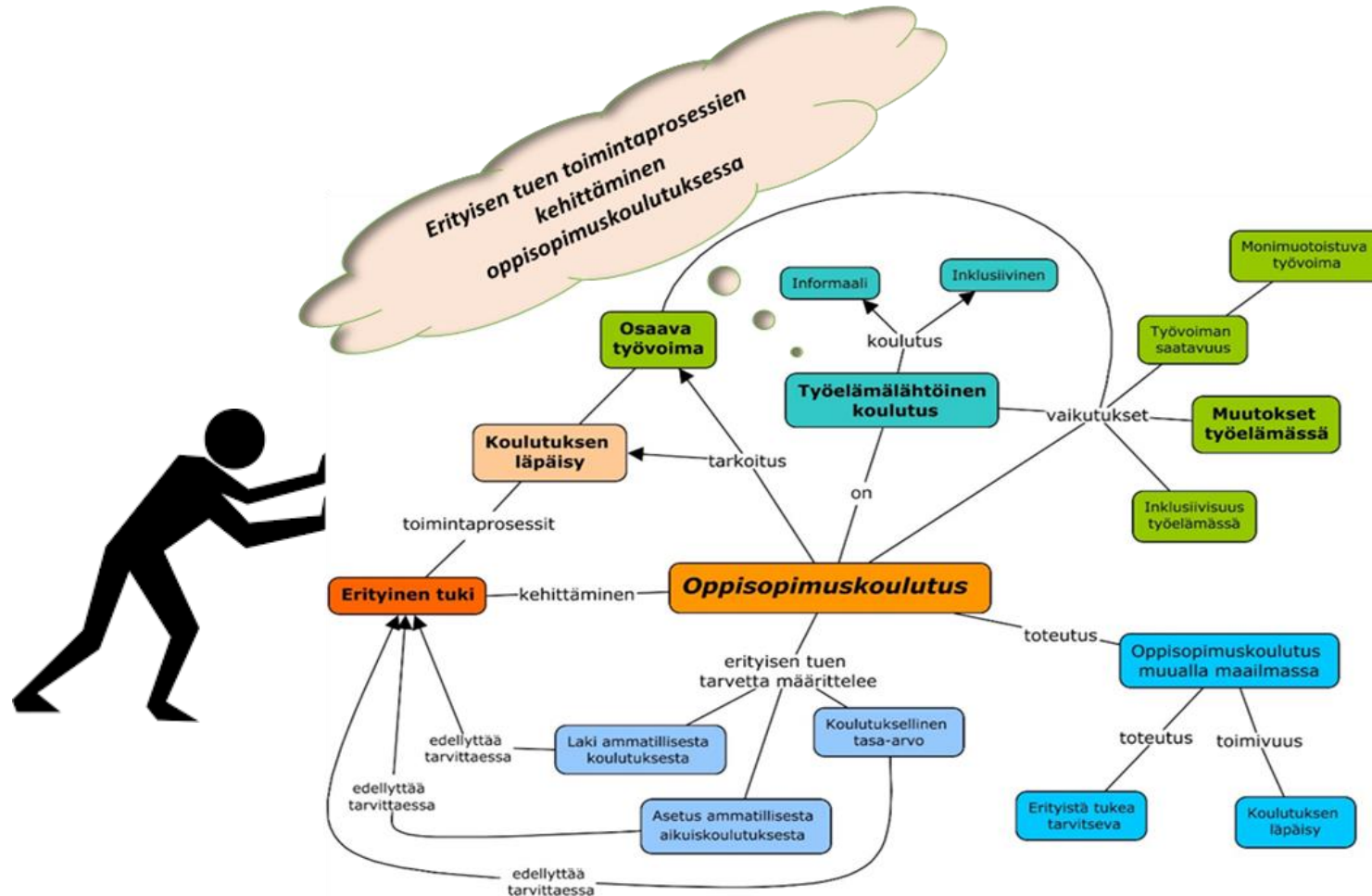
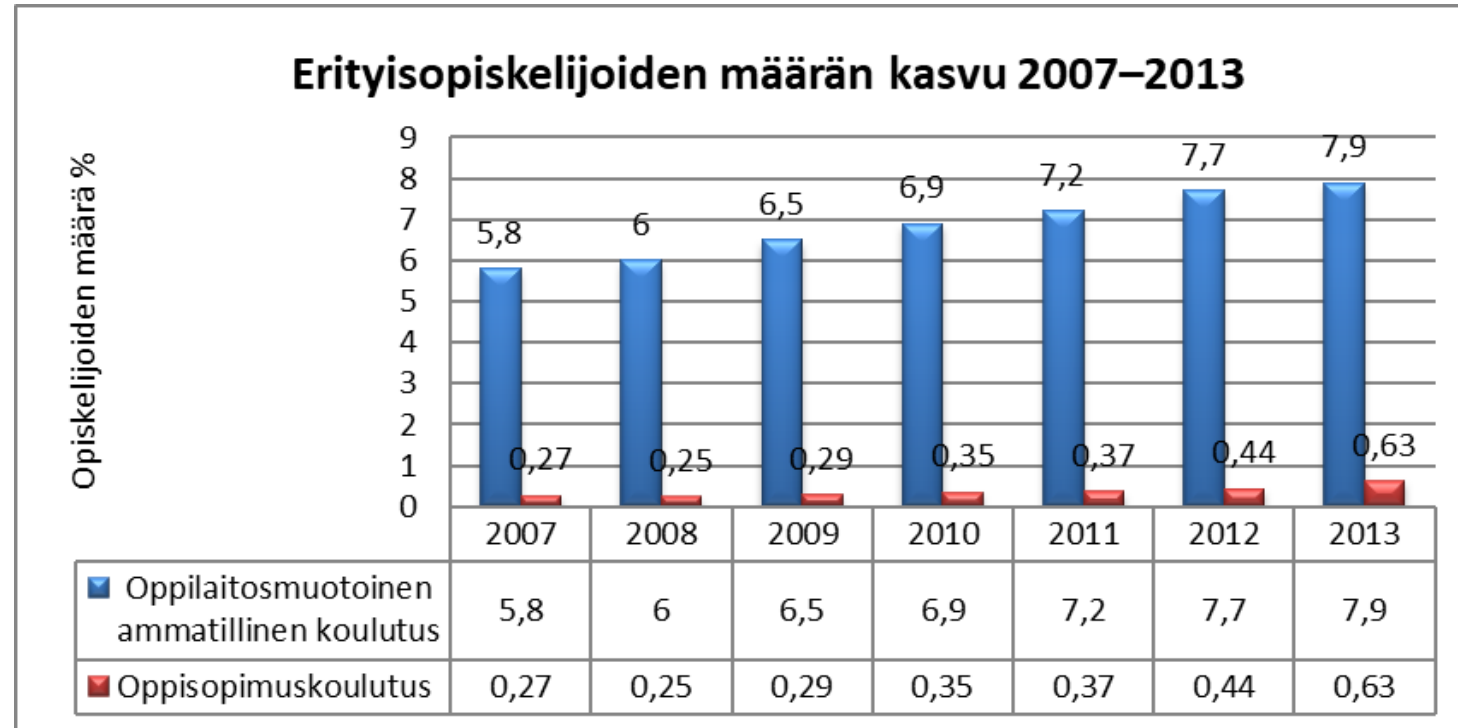

ERITYISEN TUEN TOIMINTAPROSESSIEN NYKYTILA JA KEHITTÄMINEN SUOMALAISESSA OPPISOPIMUSKOULUTUKSESSA

Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen

(Opetusministeriö 2007; Tilastokeskus 2015; SVT 2015)

Isossa-Britanniassa oli vuonna 2013 reilulla **8 prosentilla** oppisopimusopiskelijoista tunnistettu erityisen tuen tarpeita (Statistical First Release 2015, 36) ja Saksassa lähes **7 prosenttia** peruskoulusta oppisopimuskoulutukseen siirtyvistä opiskelijoista oli tarvinnut erityistä tukea vuoteen 2014 mennessä. (Education in Germany 2014, 19.)

On todennäköistä, että erityistä tukea tarvitsevien oppisopimusopiskelijoiden Suomessa tilastoitu määrä ei pidä tällä hetkellä paikkaansa. Oletettavasti erityistä tukea tarvitsevien oppisopimusopiskelijoiden todellinen määrä on lähempänä suomalaisten ja kansainvälisten tutkimusten ja oppilaitosmuotoisen ammatillisen koulutuksen lukuja. (Vrt. Korkeamäki 2010, 16–17; Korkeamäki, Haarani & Seppälä 2010, 109.)

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

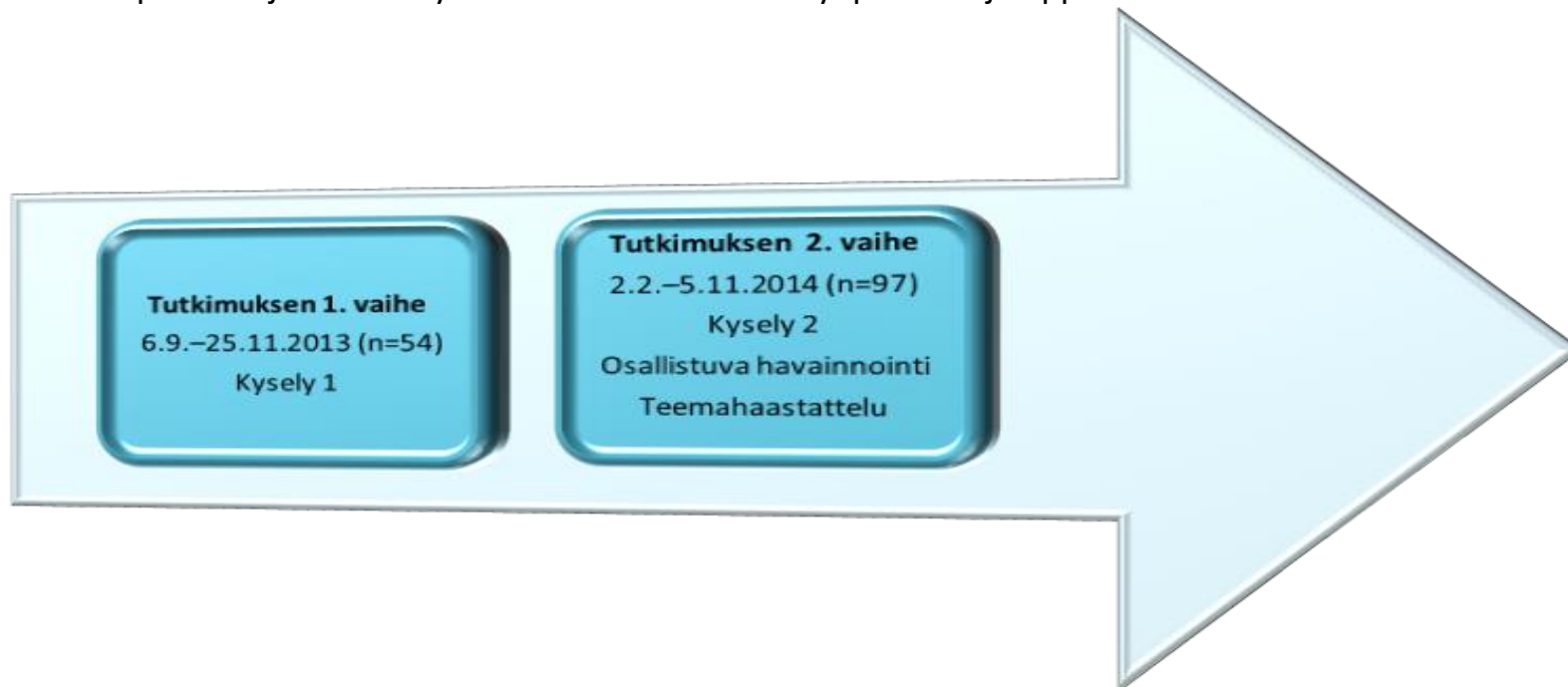
Tutkimuksen pääkysymys on:

- Miten erityisen tuen toimintaprosessit toimivat suomalaisessa oppisopimuskoulutuksessa?

Tutkimuksen alakysymykset ovat:

- Kuinka erityisen tuen toimintaprosessien kehittämistoimenpiteitä toteutetaan?
- Miten erityisen tuen toimintaprosesseja ja niitä toteuttavia organisaatioita voidaan kehittää tulevaisuudessa?

Aineisto kerättiin kolmella eri menetelmällä (kysely, haastattelu ja osallistuva havainnointi) kahdessa eri vaiheessa vuosina 2013–2015. Tutkimukseen osallistui **151** erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen tai tukitoimien toteuttamiseen perehtynyttä henkilöä **54** suomalaisesta oppisopimusorganisaatiosta. Aineisto kuvaa suomalaisten oppisopimusorganisaatioiden tuki- ja ohjausjärjestelyjen toimintaprosesseja sekä erityisen tuen toteutumista työpaikoilla ja oppilaitoksissa.

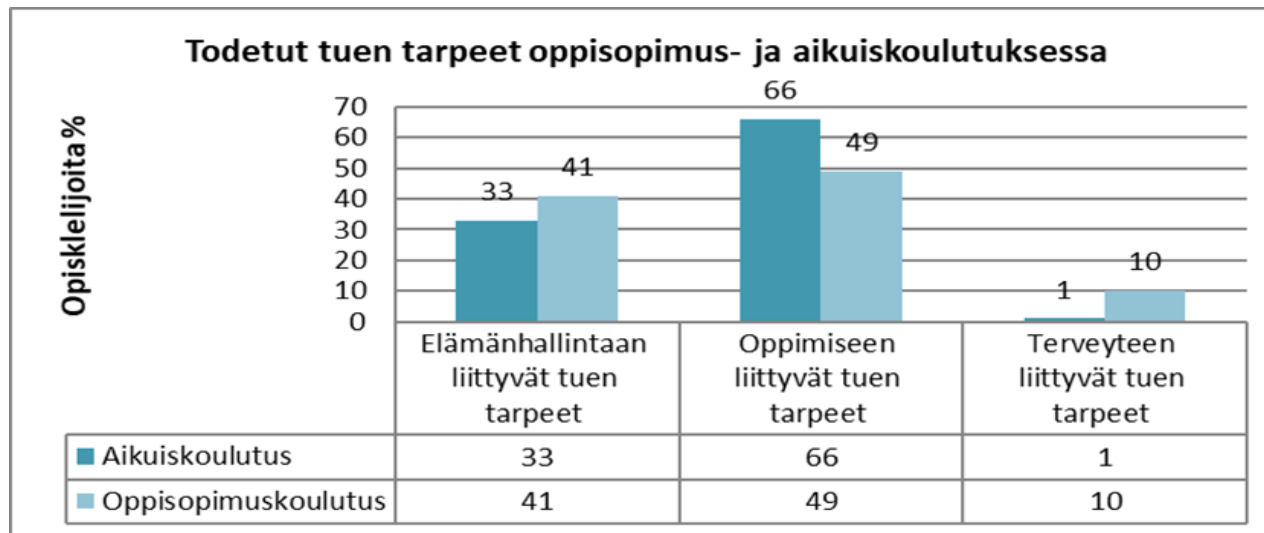

Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja -tarpeet oppisopimuskoulutuksessa

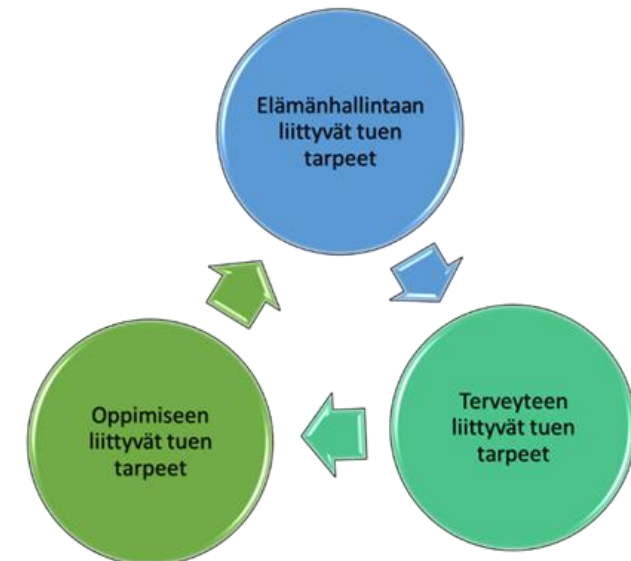
Tutkimusaineistojen mukaan noin **70 prosenttia oppisopimuskoulutuksen järjestäjistä** ei ole kyennyt tunnistamaan kaikkia niitä opiskelijoita, jotka olisivat tarvinneet erityistä tukea opiskeluunsa. Näyttäisi siltä, että vain selkeät tuen tarpeet tai diagnosoidut oppimisongelmat tunnistetaan. Jos diagnoosia ei ole tai opiskelija ei halua tuoda tuen tarvetta esille, opiskelijan tuen tarve jää tunnistamatta.

(Erityisen tuen tarpeessa olevien tunnistaminen Kysely 1 2013; Teemahaastattelu 2014)

Tutkimusaineistosta ilmenee, että erityisen tuen tarpeessa olevat oppisopimusopiskelijat eivät muodosta yhteneväistä opiskelijatyppiä. Joitakin yhteisiä piirteitä löytyi, kuten opiskelijan ikä ja käytännönläheisyys. Sen sijaan aineistosta nousi esille **kolme erilaista tuen tarpeen tyyppiä**.

(Kysely 2 2014; Selvitys erityisestä tuesta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa 2013).

(Kysely 2 2014; Teemahaastattelu 2014)

Tämän tutkimuksen valossa näyttäisi siltä, että ammatillisessa aikuiskoulutuksessa opiskelijoiden tuen tarpeet ovat lähes samanlaisia kuin oppisopimuskoulutuksessa.

Erityistä tukea tarvitsevien tunnistamisen toimivuus

Teemahaastatteluista (2014) kertyi paljon aineistoa erityistä tukea tarvitsevan oppisopimusopiskelijan tuen tarpeen tunnistamisesta. Syyt siihen, miksi koulutuksen järjestäjät eivät ole kyenneet tunnistamaan kuin pienen osan opiskelijoista, jotka olisivat tarvinneet erityistä tukea opiskeluunsa, jakautuivat kuuteen teemaan.

Teemahaastattelu	
Miksi oppisopimuskoulutuksen järjestäjät eivät ole kyenneet tunnistamaan kuin pienen osan opiskelijoista, jotka olisivat tarvinneet erityistä tukea opiskeluunsa?	
Teemat	Yleisimmät syyt
Koulutuksen järjestäjän osaamisen puutteet	<ul style="list-style-type: none">• Tunnistamisvälineet puuttuvat ja tieto siitä, kenelle HOJKS voidaan tai saadaan tehdä, on epäselvä.• Ei uskalleta tai haluta tehdä, koska ei osata tehdä oikein.
Rakenteiden puutteellisuus tai epäselvyys	<ul style="list-style-type: none">• Työnjako epäselvä, kuka tekee ja mitä tehdään.• Selkeä prosessi tukitoimien järjestämiseen puuttuu.• Ei ole selkeää rakennetta opiskelijoiden tuen tarpeen tunnistamiseksi ja tuen tarjoamiseksi.
Testeistä tai tuesta kieltäytyminen	<ul style="list-style-type: none">• Ei haluta tai uskalleta kertoa tuen tarpeista tai ei tunnisteta tuen tarvetta itsessään, tieto ei siirry aiemmista opinnoista.• Pelätään leimaantumista, häpeää, osaamisen puutteen paljastumista.
Ei tarvetta erityisopetukselle	<ul style="list-style-type: none">• Opiskelijat, joilla on ollut erityisen tuen tarpeita opinnoissaan, eivät hakeudu oppisopimuskoulutukseen.• Oppisopimusopiskelijat ovat usein vanhempia opiskelijoita, joilla ei ole sellaisia tuen tarpeita kuin nuoremmilla opiskelijoilla.
Puutteelliset resurssit	<ul style="list-style-type: none">• Aika, kiire ja harvat tapaamiset opiskelijan kanssa.• Ei haluta lähteä liian tarkkaan selvittämään opiskelijan tuen tarvetta, koska siihen ei ehditä paneutua kunnolla.
Asenne erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa	<ul style="list-style-type: none">• Opiskelijoiden ja oppisopimustoimijoiden ennakoasenne.• Ei haluta kartoittaa opiskelijan erityisen tuen tarvetta ja järjestää hänelle tukitoimia, koska se aiheuttaa kustannuksia koulutuksen järjestäjille

(Teemahaastattelu 2014).

JOHTOPÄÄTÖKSET

Yksi tutkimuksen keskeisistä tuloksista on, että vaikka koulutuksen järjestäjillä on erilaisia keinoja tunnistaa erityisen tuen tarpeessa oleva opiskelija, ei oppisopimuskoulutuksen järjestäjien erityisen tuen tarpeen tunnistamisen osaaminen ole lähelläkään sitä tasoa, jolla sen vastaajien mielestä tulisi olla. Tämän vuoksi moni erityisen tuen tarpeessa oleva opiskelija jää tunnistamatta opintojen alkuvaiheessa eivätkä he saa tarvitsemaansa erityistä tukea opintoihinsa

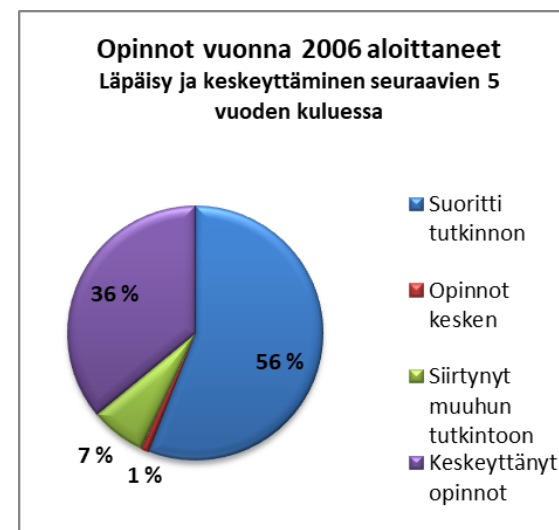
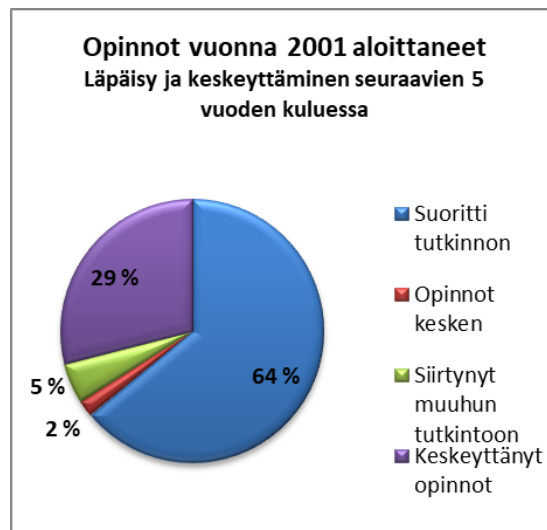
Tutkimustulosten mukaan riittämätön tai puutteellinen erityinen tuki oppisopimuskoulutuksessa on vaikuttanut joidenkin oppilaiden opintojen keskeyttämiseen ja pienentänyt koulutuksen läpäisyastetta. Tutkimusaineistosta käy myös ilmi, että keskeyttäneiden joukossa oli sellaisia opiskelijoita, jotka eivät olleet saaneet tarvittavaa tukea opintoihinsa.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäjät tiedostavat hyvin erityisen tuen järjestämistä koskevat puutteet. He haluavat lisää osaamista koulutuksen järjestäjän rakenteiden selkeyttämiseen sekä lisää tietoa ja koulutusta hyvistä käytännöistä, pedagogisesta osaamisesta ja oppisopimuksen tukiprosesseista.

Koulutuksen läpäisy ja keskeyttäminen

Tampereen yliopiston työelämän tutkimuskeskuksessa toteutetussa laajassa tutkimuksessa (2014) selvitettiin koulutuksen läpäisyä ja keskeyttämistä viiden vuoden seuranta-aikana vuosina 2001–2006 ja 2006–2011.

Kun tarkastelujaksoa pidennetään 10 vuoteen, läpäisyprosentti paranee jonkin verran. Vuonna 2001 aloittaneista oppisopimusopiskelijoista 10 vuodessa tutkinnon suorittaneiden osuus nousi hieman (65 %) ja keskeyttäneiden määrä jonkin verran väheni (26 %).

Oppisopimuskoulutuksen läpäisy ja keskeyttäminen vuonna 2006 aloittaneilla (Aho & Mäkiäho 2014, 17).

Euroopan oppisopimuskoulutuksen tilastojen mukaan oppisopimuskoulutuksesta valmistuneiden määrät ovat keskimäärin 75–80 prosenttia (ks. esim. West 2005; Hogarth ym. 2010; Steedman 2010; Fries ym. 2013). Suomessa oppisopimuskoulutuksen läpäisy on 2000-luvulla ollut lähes 20 prosenttia huonompaa kuin sen läpäisy Euroopassa keskimäärin (Aho & Mäkiäho 2014, 17; Vipunen 2017).

HUOM!

Vuonna 2015 nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen läpäisyaste oli 67,7 prosenttia. (SVT 2015b.)